

قدم به قدم، همراه دانشجو...

WWW.GhadamYar.Com

جامع ترین و به روزترین پرتال دانشجویی کشور (پرتال دانش)
با ارائه خدمات رایگان، تحصیلی، آموزشی، رفاهی، شغلی و...
برای دانشجویان

- (۱) راهنمای ارتقاء تحصیلی. (کاردانی به کارشناسی، کارشناسی به ارشد و ارشد به دکتری)
- (۲) ارائه سوالات کنکور مقاطع مختلف سالهای گذشته، همراه پاسخ، به صورت رایگان
- (۳) معرفی روش های مقاله و پایان نامه نویسی و ارائه پکیج های آموزشی مربوطه
- (۴) معرفی منابع و کتب مرتبط با کنکورهای تحصیلی (کاردانی تا دکتری)
- (۵) معرفی آموزشگاه ها و مراکز مشاوره تحصیلی معتبر
- (۶) ارائه جزوات و منابع رایگان مرتبط با رشته های تحصیلی
- (۷) راهنمای آزمون های حقوقی به همراه دفترچه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۸) راهنمای آزمون های نظام مهندسی به همراه دفترچه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۹) راهنمای آزمون های کارشناسان رسمی دادگستری به همراه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۱۰) آخرین اخبار دانشجویی، در همه مقاطع، از خبرگزاری های پربازدید
- (۱۱) معرفی مراکز ورزشی، تفریحی و فروشگاه های دارای تخفیف دانشجویی
- (۱۲) معرفی همایش ها، کنفرانس ها و نمایشگاه های ویژه دانشجویی
- (۱۳) ارائه اطلاعات مربوط به بورسیه و تحصیل در خارج و معرفی شرکت های معتبر مربوطه
- (۱۴) معرفی مسائل و قوانین مربوط به سربازی، معافیت تحصیلی و امریه
- (۱۵) ارائه خدمات خاص ویژه دانشجویان خارجی
- (۱۶) معرفی انواع بیمه های دانشجویی دارای تخفیف
- (۱۷) صفحه ویژه نقل و انتقالات دانشجویی
- (۱۸) صفحه ویژه ارائه شغل های پاره وقت، اخبار استخدامی
- (۱۹) معرفی خوابگاه های دانشجویی معتبر
- (۲۰) دانلود رایگان نرم افزار و اپلیکیشن های تخصصی و...
- (۲۱) ارائه راهکارهای کارآفرینی، استارت آپ و...
- (۲۲) معرفی مراکز تایپ، ترجمه، پرینت، صحافی و ... به صورت آنلاین
- (۲۳) راهنمای خرید آنلاین ارزی و معرفی شرکت های مطرح
- (۲۴)

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

۱۳۸۹

حقوق جزا عمومی 3

فصل اول- شناسایی مجازات

مبحث اول - مفهوم مجازات

WWW.GhadamYar.com

✓ مجازات در لغت به معنای جزا دادن، پاداش و کیفر آمده است. مفهوم رنج از مفهوم مجازات غیر قابل تفکیک است و در واقع رنج و تعب است که مشخص حقیقی مجازات می باشد.

✓ تعریف مجازات از نظر مؤلف: مجازات مجموعه قواعد مورد تأیید جامعه است که ضامن اجرای عدالت واقعی است و سعی در هدایت مجرم اصلی و یا احتمالی، بازدارندگی دیگران از ارتکاب جرم، ارضاء فطرت عدالتخواهی مجنی علیه و حمایت از جامعه را دارد که توسط قوه مقتنه وضع و به وسیله قوه قضائیه اجرا می گردد.

✓ طبق ماده 2 قانون مجازات اسلامی، هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می شود.

نک: آزار را نباید هدف مجازات تلقی کرد چون هدف مجازات، اصلاح مجرم، دفاع اجتماعی و اجرای عدالت است و آزار وسیله نیل به این هدف عالی است.

✓ مجازات بر حسب هدفی که دنبال می کند:

- 1- مجازاتی که نتیجه آن طرد مجرم از جامعه است
- 2- مجازاتی که مجرم را اصلاح می کند
- 3- مجازاتی که جنبه اخطار به مجرم را دارد.

نک: در جرائم مهمه هدف قانونگذار طرد مجرم از جامعه است و برای رسیدن به این هدف مجازاتی مائید: قتل، اعدام، قصاص نفس، حبس ابد و اجرای حدود الهی را قرار داده است.

نک: مجازات را قاضی بر طبق قانون تعیین می کند یعنی در تعیین مجازات قاضی اختیاری از خود ندارد. سیر تحول مجازاتها: جنگهای خصوصی ← دادگستری خصوصی ← دادگستری عمومی.

✓ طبق ماده 16 قانون مجازات اسلامی تعزیر، تأدیب و یا عقوبتی است که نوع و مقدار آن در شرع تعیین نشده و به نظر حاکم واگذار شده است از قبیل حبس، جزای نقدی و شلاق که میزان شلاق بایستی از مقدار حد کمتر باشد.

نک: با توجه به ماده 22 ق.م.ا، تخفیف مجازات فقط در مجازاتهای تعزیری و بازدارنده است

نک: با توجه به ماده 25 ق.م.ا، مدت تعلیق 2 تا 5 سال است و فقط در مجازاتهای تعزیری و بازدارنده مورد استفاده است.

✓ در هر زندان قسمتی به نام تشخیص به منظور شناخت شخصیت زندانیان و طبقه بندی آنها با استفاده از خدمات کارشناسان تشکیل می گردد، محکومان حداکثر دو ماه در قسمت پذیرش و تشخیص، تحت آزمایشهای پزشکی و روانپزشکی و غیره قرار می گیرند. بعد از انقضاء این مدت، کلیه گزارشهای متخصصین در پرونده او متمرکز می شود تا در شورای طبقه بندی مطرح شود چنانچه زندانی طی مدت حبس اصلاح نشود نمی توان مدت حبس او را تمدید و طولانی تر کرد و زندانی می بایست پس از انقضای مدت محکومیت، هر چند که اصلاح نشده باشد، از زندان مرخص گردد.

* اصل شخصی بودن مجازات:

طبق این اصل، عدل و انصاف اقتضاء می کند که مجازات منحصرأً دامنگیر شخص مجرم شده و به نزدیکان و اقربای او سرایت نکند.

طبق ماده 50 ق.م.ا، چنانچه غیر بالغ مرتکب قتل و جرح و ضرب شود، عاقله ضامن است لیکن در مورد اتلاف مال اشخاص خود طفل ضامن است و اداء آن از مال طفل بر عهده ولی طفل می باشد.

در قتل عمد و شبه عمد، مسئول پرداخت دیه خود قاتل است ولی در قتل خطای محض بصورتی که قتل با بینه و قسامه یا علم قاضی ثابت شود، دیه بر عهده عاقله است ولی اگر قتل با اقرار قاتل یا نکول او از سوگند یا قسامه ثابت شود به عهده قاتل است.

✓ طبق ماده 549 ق.م.ا، هر کسی که مأمور حفظ یا مراقبت یا ملازمت زندانی یا توقیف شده ای باشد و مساعدت در فرار نماید یا راه فرار او را تسهیل نماید و یا برای فرار او تبانی و مواضعه نماید به ترتیب زیر مجازات خواهد شد:

الف- اگر زندانی یا توقیف شده متهم به جرمی باشد که مجازات آن اعدام یا رجم یا صلب است یا به یکی از این مجازاتها محکوم شده باشد به 3 تا 10 سال حبس و اگر محکوم به حبس 10 سال به بالا یا متهم به جرمی که مجازات آن حبس از 10 سال به بالاست، باشد به 1 تا 5 سال حبس و در سایر موارد به شش ماه تا 3 سال حبس محکوم خواهد شد.

ب- اگر زندانی متهم به قتل مستوجب قصاص باشد عامل فرار تا تحویل وی در زندان باقی می ماند و اگر فراری فوت کند چنانچه محکوم به قصاص باشد فراری دهنده محکوم به پرداخت دیه به اولیای مقتول خواهد شد. در حالت دوم اگر عامل فرار غیر از مأمورین مسئول بوده و عام دأً موجبات فرار اشخاصی که قانوناً زندانی یا دستگیر شده اند را فراهم آورد به طریق زیر مجازات خواهد شد:

1- چنانچه زندانی محکوم به اعدام یا حبس دائم یا رجم یا صلب بوده مجازات او 1 تا 3 سال حبس و اگر زندانی متهم به جرمی بوده که مجازات آن اعدام یا رجم یا صلب است مجازات از 6 ماه تا 2 سال حبس و در سایر حالات مجازات او 3 ماه تا 1 سال حبس خواهد بود.

1- چنانچه زندانی محکوم به قصاص بوده عامل فرار تا تحویل وی در زندان باقی می ماند و اگر فراری فوت نماید عامل فرار ضامن پرداخت دیه خواهد بود.

✓ منظور از اصل تساوی مجازاتها این است که در مورد مجرمینی که در شرایط مشابه مرتکب جرم مشابه شده اند، مجازات برابری تعیین شود. معهداً یا وجود اصل تساوی مجازات، رنج و مشقت مجازات بستگی به شخصیت، موقعیت اجتماعی، امکانات مالی و تاب و تحمل بزهکار دارد.

مبحث دوم - طبقه بندی مجازات

*اهداف مجازات از نظر اسلام:

1- اصلاح مجرمین 2- ارباب دیگران 3- جلوگیری و پیشگیری از ارتکاب جرم

*اهداف مجازات از نظر حقوق عرفی:

1- هدف سودمندی 2- هدف اخلاقی 3- هدف اصلاحی

✓ هدف سودمندی مهمترین هدفی است که حقوق جزای عرفی از ابتدا دنبال می کرده است منظور از سودمندی و جنبه اربابی مجازات این است که به وسیله اعمال کیفر نسبت به مجرمین، از طرفی آنهایی که قصد ارتکاب جرم را دارند مرعوب شده و به دنبال ارتکاب جرم نباشند که به آن نقش پیشگیری عمومی می گویند و از طرفی خود مجرم از ارتکاب جرم جدید خودداری نماید که به آن نقش پیشگیری فردی می گویند.

*جنبه های مختلف نقش سود مندی مجازات:

1- ارباب و عبرت فرد تبهکار و سایر افراد اجتماع

2- اصلاح و تهذیب و سازگار کردن تبهکار با اجتماع

3- طرد تبهکار از جامعه در صورتی که هیچ یک از کوششها و اقدامات به نتیجه مثبت و مفید منتهی نگردد

✓ قانون مجازات اسلامی مجازاتها را به پنج دسته تقسیم می کند: 1- حدود 2- قصاص 3- دیات

4- تعزیرات 5- مجازاتهای بازدارنده

✓ منظور از وصف تردیلی مجازات این است که مجازات توأم با رسوایی و ننگ و فضاحت است و منظور از وصف ترهیبی مجازات این است که مجازات توأم با شکنجه و رنج و محدودیت از آزادی یا حیات است.

✓ حدود: در اصطلاح مجازات مصرح در قانون جزا است. این مجازات بدنی بوده و حداقل و حداکثر ندارد.

✓ طبق ماده 13 ق.م.ا، حد به مجازاتی گفته می شود که نوع و میزان و کیفیت آن در شرع تعیین شده است

✓ در قرآن برای چهار جرم کیفر حد معین شده است: 1- سرقت 2- محاربه 3- زنا 4- قذف

دلایل فلسفه قصاص:

1- برپایی عدالت و نظم عمومی جامعه

2- اجرای فرمان الهی

3- التیام روحی اولیاء دم

نک: کیفر قصاص جزء حق الناس می باشد و کسی غیر از ولی دم از چنین حقی برخوردار نیست و اگر کسی بدون اذن ولی دم قاتل را بکشد مرتکب قتل شده که موجب قصاص است.

✓ مجازات معاونت در قتل عمدی 3 تا 15 سال حبس می باشد و اگر قاتل شاکی نداشته و یا شاکی داشته ولی از

قصاص گذشت کرده باشد و اقدام وی موجب اخلال در نظم جامعه شود در این صورت مجازات قاتل 3 تا 10 سال

حبس تعزیری و مجازات معاونت در آن 1 تا 5 سال حبس تعیین شده است.

✓ طبق ماده 51 ق.م.ا، دیه مالی است که از طرف شارع برای جنایت تعیین شده است.

✓ طبق ماده 297 ق.م.ا، دیه قتل مرد مسلمان یکی از امور ششگانه زیر است که قاتل در انتخاب هر یک از آنها مخیر است:

- 1- یکصد شتر سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشد
- 2- دویست گاو سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشند
- 3- یکهزار گوسفند سالم و بدون عیب که خیلی لاغر نباشند
- 4- دویست دست لباس سالم از حله های یمن

5- یکهزار دینار مسکوک و غیر مغشوش که هر دینار یک منقال شرعی طلا به وزن 18 نخود است

6- ده هزار درهم مسکوک سالم و غیر مغشوش که هر درهم به وزن 12/6 نخود نقره می باشد.

نک: در کلیه مواردی که شتر به عنوان دیه تعیین می شود لازم است که سن آنها از پنج سال گذشته و داخل در سال ششم شده باشد.

✓ طبق ماده 259 ق.م.ا، هرگاه کسی که مرتکب قتل موجب قصاص شده است بمیرد قصاص و دیه ساقط می شود با توجه به این ماده قانونگذار دیه را نوعی مجازات دانسته و نه خسارت.

طبق ماده 16 ق.م.ا، تعزیر، تأدیب و یا عقوبتی است که نوع و مقدار آن در شرع تعیین نشده و به نظر حکم واگذار شده است. از قبیل حبس و جزای نقدی و شلاق که میزان شلاق بایستی از مقدار حد کمتر باشد.

✓ شارع مقدار مجازاتهای تعزیری را مشخص نکرده مگر در 5 مورد:

1- کسی که در روز ماه رمضان که موظف به روزه گرفتن است با زن خود در آمیزد به 25 تازیانه محکوم می شود

2- کسی که با داشتن زن آزاده کنیزی را بدون اذن زن به عقد خود در آورد و با او در آمیزد به $\frac{1}{8}$ حد زنا

یعنی 12/5 تازیانه محکوم می شود

3- دو مرد بیگانه که برهنه زیر یک پوشش باشند به 30 تا 99 تازیانه محکوم می شوند

4- مرد و زن بیگانه از هم که برهنه در زیر یک پوشش باشند به 10 تا 99 تازیانه محکوم می شوند

4- کسی که بکارت دختری را با انگشت از میان بردارد به 30 تا 77 تازیانه محکوم می شود.

✳ تفاوتی بین حدود و تعزیرات :

1- موضوع و شرایط حدود در قانون مشخص است ولی در تعزیرات هیچگونه تشخیص قانونی مطرح نیست

و فقط به بیان افعال خلاف اکتفا شده است و سنجش جرم و تعیین کیفر به عهده قاضی می باشد

2- نوع عقوبت‌های حدی در شرع مشخص شده و حاکم نمی تواند از آن محدوده خارج شود، در حالی که

عقوبت‌های تعزیری هیچگونه تعیینی نداشته و به نظر و صلاحدید حاکم واگذار شده است

3- مقدار تعزیر باید کمتر از حد باشد

- 4 - در تعزیر، واسطه و شفاعت مورد قبول واقع می شود ولی در حدود و ساطت و شافعت وجود ندارد
- 5 - تعزیر تابع مفسده است اگر چه معصیت نباشد در حالی که حد تابع معصیت است
- 6 - تعزیرگاه حق الله است چون دروغ گفتن و گاه حق الناس است مانند دشنام دادن و گاهی دارای هر دو جنبه است مثل دشنام دادن صالحینی که مرده باشند ولی حدودکلاً حق الله است.
- ✓ طبق ماده 17 ق.م.ا، مجازات بازدارنده، تأدیب یا عقوبتی است که از طرف حکومت به منظور حفظ نظم و مراعات مصلحت اجتماع در قبال تخلف از مقررات و نظامات حکومتی تعیین می گردد، از قبیل حبس، جزای نقدی، تعطیل محل کسب، لغو پروانه، اقامت در نقاط معین و یا منع از اقامت در نقطه یا نقاط معین و مانند آن.

* تقسیم مجازاتها از نظر ارتباط آنها با یکدیگر : 1

- 1 - مجازاتهای اصلی: مجازاتهایی که مخصوص به هر جرم بوده و مدت آنها را قانون مشخص کرده و زمانی به مورد اجراء گذاشته می شوند که دادرس صریحاً آن را در حکم خود قید کند و میزان آن را تعیین نماید
- 2 - مجازات های تبعی و تکمیلی: علاوه بر مجازاتی که قانونگذار برای یک جرم تعیین می کند، ممکن است با در نظر گرفتن نوع جرم ارتكابی و درجه اهمیت آن مجازات دیگری هم تعیین نماید که به آن مجازات تبعی و تکمیلی گویند.

نک: مجازاتهای تبعی نیازی به درج در حکم دادگاه ندارند ولی مجازاتهای تکمیلی مانند کیفر اصلی در حکم دادگاه قید می شود.

✓ تقسیم مجازاتها بر مبنای نسبت آنها با یکدیگر با توجه به مقررات ق.م.ا :

- 1 - مجازات اصلی و آن کیفری است که برای جرمی معین شده مانند قصاص برای قتل عمد
- 2- مجازات تبعی و آن کیفری است که مجرم قهراً و خود به خود به آن می رسد نیازی به حکم دادگاه ندارد مانند محرومیت قاتل از ارث یا عدم قبول شهادت قذف کننده
- 3 - مجازات تکمیلی و آن کیفری است که مجرم علاوه بر محکومیت به کیفر اصلی بدان نیز محکوم می گردد مثلاً زنا اگر در مکانهای شریف مانند مساجد صورت گیرد علاوه بر مجازات حد که مجازات اصلی است به مجازات تعزیری نیز محکوم می گردد
- 4 - کیفر بدلی و آن کیفری است که در شرایط خاص جای کیفر اصلی را می گیرد مثل اینکه در قتل عمد قصاص با تراضی طرفین تبدیل به دیه شود.

✓ مجازات تکمیلی: مجازاتی که در کنار مجازات های دیگر مورد حکم قرار می گیرد. این مجازات باید صراحتاً در حکم دادگاه قید شود و از این حیث می توان مجازات تکمیلی را در واقع مجازات تکمیلی تلقی نمود از طرفی این مجازات فقط و منحصرأ در مجازاتهای تعزیری و بازدارنده قابل اعمال می باشد مانند محرومیت از بعض یا همه حقوق اجتماعی و یا اقامت اجباری در نقطه یا نقاط معین.

✓ مجازاتها با توجه به مشقتی که به مجرم وارد می کنند عبارتند از: 1- مجازاتهای بدنی 2- مجازاتهای سالب آزادی 3- مجازاتهای محدودکننده آزادی 4- مجازاتهای مالی

✓ در حقوق جزای اسلامی مجازات اعدام، قصاص، رجم، حد شلاق زدن از جمله مجازاتهای بدنی است.

✓ سن توماس داکن از جمله کسانی بوده که از مجازات اعدام جانبداری می کرد و همچنین به گفته ژان ژاک روسو مجازات اعدام آخرین راه حل در مورد بزهکاران است.

از جمله اشخاص که موافق مجازات اعدام بودند عبارتند از: 1. اما نونل کانت از بنیانگذاران مکتب مطلقه، مثال

معروف او جزیره متروک 2- ژرمی بنتام 3- رافائل گاروفالو از بانیان مکتب اثباتی (مثال بدن انسان)

✓ طبق ماده 183 ق.م.ا، هر کسی که برای ایجاد رعب و وحشت و سلب آزادی و امنیت مردم، دست به اسلحه بزند محارب و مفسد فی الارض می باشد.

✓ امام خمینی دیده بانها و گزارشگران را در حکم قطاع الطریق و محارب و مفسد فی الارض می باشد. امام

خمینی دیده بانها و گزارشگران را در حکم قطاع الطریق و محارب نمی دانند و ایشان اسلحه کشیدن برای

ترساندن مردم را محارب می دانند.

✳ جرایم در حکم محارب:

1- جرائمی که از نظر حکم، به محاربه و مفسد فی الارض ملحق شده اند کماز این مورد با عنوان الحق حکمی یا

تعمیم حکمی یاد می شود

2. جرائمی که از نظر موضوع به جرم محاربه و مفسد فی الارض ملحق می شوند که از این جرائم با عنوان الحاق

موضوعی یا تعمیم موضوعی یاد میشود مانند قیام مسلحانه علیه حکومت اسلامی، طرح براندازی حکومت

اسلامی.

✳ فرقی محارب با باغی:

1. محارب کسی است که با اسلحه امنیت مردم را با ایجاد ترس مختل کند، در صورتی که بغی عبارتست از سلاح

برگرفتن عده ای از مسلمانان و قیام مسلحانه آنها در برابر امام عادل است به منظور براندازی حکومت اسلامی

2- محاربه هم دارای صورت فردی است و هم گروهی در صورتی که جرم بغی به صورت انفرادی تحقق پذیر

نیست

3- محارب اعم از کافر و مسلمان است ولی باغی کسی است که تظاهر به اسلام می کند

4- توبه محارب پس از دستگیری پذیرفته نیست ولی توبه بغی تحت شرایطی پذیرفته می شود

5- برای محارب مجازاتهای قتل، بدار آویختن، قطع ونفی بلد پیش بینی شده ولی برای مجازات باغی حد شرعی

وجود ندارد بلکه دستور جهاد و قتال با آنها داده شده است.

نک: مدت تبعید در مورد محارب کمتر از 1 سال نیست و اگر توبه ننماید همچنان در تبعید باقی خواهد ماند.

نک: انتخاب هر یک از مجازاتهای چهارگانه در مورد محارب به اختیار قاضی است.

* کیفیت اجرای مجازات حد:

✓ طبق ماده 82 ق.م.ا، حد زنا در موارد زیر قتل است:

- 1- زنا با محارم نسبی
- 2- زنا با زن پدر که موجب قتل زانی است
- 3- زنا با غیر مسلمانان با زن مسلمانان که موجب قتل زانی است
- 4- زنا با عفت و اکراه که موجب قتل زانی اکراه کننده است.

✓ طبق ماده 83 ق.م.ا، حد زنا در موارد زیر رجم است:

الف- زنا با مرد محصن یعنی مردی که دارای زن دائمی است و با او در حالی که عاقل بوده جماع کرده و هر وقت نیز بخواهد می تواند با او جماع کند.

ب) زنا با زن محصنه با مرد بالغ، زن محصنه زنی است که دارای شوهر دائمی است و شوهر در حالی که زن عاقل بوده با او جماع کرده و امکان جماع با شوهر را نیز داشته است.

✓ اگر زنا با شخصی با اقرار وی ثابت شده باشد هنگام رجم، اول حاکم شرع سنگ می زند بعداً دیگران و اگر زنا با شهادت شهود ثابت شده باشد اول شهود سنگ می زنند بعداً حاکم و سپس دیگران و اگر حاکم یا شهود برای زدن اولین سنگ اقدام نکنند این امر مانع اجرای حد نیست و در هر صورت حد اجرا می شود.

✓ تعویض کفن آلوده به خون پس از مراسم رجم ضروری نیست.

* نحوه اجرای حد سرقت:

1- در مرتبه اول قطع چهار انگشت دست راست سارق از انتهای آن به طوری که انگشت شصت و کف باقی بماند.

2- در مرتبه دوم قطع پای چپ سارق از پایین برآمدگی بنجی که نصف قدم و مقداری از محل مسح او باقی بماند.

3- در مرتبه سوم حبس ابد

4- در مرتبه چهارم اعدام، ولو سرقت در زندان باشد.

نک: چنانچه سارق بعد از ثبوت جرم توبه نماید عفو سارق جایز نیست.

* نظرات مذاهب اسلامی در مورد مجازات لواط:

✓ مذاهب شافعی و حنبلی:

1- حکم لواط مانند حکم زنا است یعنی اگر شخص مرتکب مجرد باشد تازیانه اگر متأهل باشد سنگسار می گردد

2- فاعل محکوم به سنگسار می شود و مفعول را باید تازیانه و حد زده و از شهر بیرون گردد

2- فاعل و مفعول هر دو کشته می شوند، اعم از اینکه مجرد باشند یا متأهل.

✓ مذهب مالکی معتقد است که مجازات لواط مطلقاً سنگسار است، اعم از اینکه فاعل و مفعول مجرد باشند یا متأهل.

✓ مذهب حنفی لواط را به مانند زنا دانسته و اجرای حد زنا را بر آن مترتب نمی داند و معتقد است که باید تعزیر و تأدیب کردند.

✓ از دیدگاه علمای امامیه و طبق ماده 110 ق.م.ا، حد لواط در صورت دخول قتل است و کیفیت نوع آن در اختیار حاکم شرع است.

✓ در اجرای قتل، حاکم شرع مخیر است که یکی از مجازاتهای 5 گانه: کشتن با شمشیر، سوزاندن، سنگسار کردن، پرت نمودن از کوه و دیوار و آوار را به سر مرتکب خراب کردن انتخاب کند.

✓ طبق ماده 114 ق.م.ا، جرم لواط در صورتی مستحق حد است که:

- 1- مرتکب لواط چهار بار نزد حاکم شرع اقرار کند و اگر کمتر از چهار بار اقرار کند، مستوجب حد نبوده بلکه تعزیر خواهد شد
- 2- اگر مرتکب لواط اقرار نکند، عمل مذکور با شهادت چهار مرد عادل که آن را مشاهده کرده باشند ثابت می شود و اگر شهود کمتر از چهار مرد عادل باشند، حد لواط ثابت نشده و شهود به حد قذف محکوم خواهند شد بدیهی است که شهادت زنان به تنهایی یا به ضمیمه مرد لواط را ثابت نمی کند
- 3- کسی که مرتکب لواط شده اگر قبل از شهادت شهود توبه کند حد از او ساقط شده و اگر بعد از شهادت شهود توبه کند حد از او ساقط نمی شود.

*تفخیز:

تفخیز اصطلاحی است برای عمل دو مردی که با قراردادن آلت خود، در بین ران یکدیگر دفع شهوت می کنند.
 ✓ حد تفخیز به موجب ماده 121 ق.م.ا، صد تازیانه است، ولی اگر فاعل غیرمسلمان باشد و مفعول مسلمان باشد با وجودی که دخول نکرده مستحق است و هر که این جرم را 3 بار تکرار کند و هر 3 نوبت مجازات حد در موردش اجرا شود، در نوبت چهارم مستحق قتل است.

✓ تفخیز با چهار بار اقرار نزد حاکم شرع و یا چهار شاهد عادل مرد که آن را مشاهده کرده اند ثابت می شوند و اگر دو مرد که با هم خویشاوندی نسبی نداشته باشند، بدون ضرورت در زیر یک پوشش بطور برهنه قرار گیرند هر دو نفر به شلاق به میزان 99 ضربه محکوم می شوند، همچنین اگر کسی دیگری را از روی شهوت ببوسد تا 60 ضربه شلاق تعزیر می شود.

*مساحقه:

در اصطلاح حقوقی به عمل دو زن که از هم لذت جنسی می برند و با مالیدن آلت زنانه خود به هم دفع شهوت می کنند گویند.

✓ باتوجه به ماده 129 ق.م.ا، مجازات مساحقه 100 تازیانه است و اگر مساحقه به اقرار شخص ثابت شود و او پس از اقرار توبه کند قاضی می تواند از ولی امر تقاضای عفو او را بنماید.

✓ طبق ماده 134 ق.م.ا، هرگاه دو زن که با هم خویشاوندی نسبی نداشته باشند بدون ضرورت برهنه در زیر یک پوشش قرار گیرند به کمتر از 100 تازیانه تعزیر می شوند و در صورت تکرار در مرتبه سوم به هر یک 100 تازیانه زده می شود.

✳️ شرایط قصاص:

✓ برای اینکه قصاص اجرا شود باید شرایطی احراز گردد مانند: مساوات در آزادی، کفر و دین، فقدان رابطه پدر و فرزندی، بلوغ، عقل و عدم مه و والدین بودن.

✓ اگر غیر مسلمانی به وسیله فرد مسلمانی کشته شود برای فرد مسلمان قصاص نیست ولی می توان او را به مجازات تعزیری از 3 تا 10 سال محکوم نمود. ولی اگر کافر ذمی عمداً کافی ذمی دیگر را بکشد قصاص می شود اگر چه پیرو دو دین مختلف باشند.

✓ طبق ماده 209 ق.م.ا، هرگاه مرد مسلمانی عمداً زن مسلمانی را بکشد محکوم به قصاص است و باید ولی زن قبل از قصاص قاتل، نصف دیه مرد را به او بپردازد.

✓ طبق ماده 221 ق.م.ا، هرگاه دیوانه یا نابالغی عمداً کسی را بکشد، خطا محسوب و قصاص نمی شود بلکه باید عاقله آنها دیه قتل خطا را به ورثه مقتول بپردازد و نیز در جرایم قتل نفس و نقص عضو اگر جرم ارتكابی عمدی بوده و مرتکب صغیر یا مجنون باشد و پس از بلوغ یا افاقه مرتکب، مجنی علیه در اثر سرایت فوت شود قصاص بر فرد دیوانه یا نابالغ نخواهد بود.

✓ طبق ماده 220 ق.م.ا، پدر یا جد پدری که فرزند خود را بکشد قصاص نمی شود و به پرداخت دیه قتل به ورثه مقتول و تعزیر محکوم خواهد شد.

✓ در صورتی که مقتول ورثه نداشته باشد ولی دم، ولی امر مسلمین است.

در صورتی که مقتول محقوق دم باشد قاتل قصاص می شود و اگر مقتول مهدور الدم باشد، حکم قصاص در مورد قاتل اجرا نمی شود چون طبق ماده 226 ق.م.ا، قتل نفس در صورتی موجب قصاص است که مقتول شرعاً مستحق کشتن نباشد و اگر مستحق قتل باشد، قاتل باید استحقاق قتل او را طبق موازین در دادگاه اثبات کند.

نک: اگر ثابت شده مقتول مهدورالدم بوده شخص قاتل متعهد به پرداخت حتی دیه هم نمی باشد.

✓ در صورتی که قصاص با ابزاری که بیش از شمشیر شکنجه و عذاب داشته باشند صورت گیرد، مثل بریدن با اره، و اگر کسی چنین کند گناهکار است و باید تعزیر شود چون طبق ماده 236 ق.م.ا، قصاص به آلات کند و غیر بونده که موجب آزار مجرم باشد ممنوع و مثله اونیز جرم است.

✳️ نکاتی در مورد استیفاء قصاص:

1- زن حامله که محکوم به قصاص است نباید قبل از وضع حمل قصاص شود و پس از وضع حمل چنانچه قصاص موجب هلاکت طفل گردد باید به تأخیر افتد تا خطر مرگ از طفل برطرف گردد

2- در صورتی که ولی دم متعدد باشند هراقت همه آنها در قصاص لازم است و اگر بعضی از آنها خواهان قصاص و دیگران خواهان دوه باشند، خواهان قصاص می توانند قاتل را قصاص کنند ولی باید سهم ديه سايرين که خواهان ديه هستند را بپردازند.

4 - چنانچه مجنی عليه قبل از مرگ، جانی را از قصاص نفس عفو نماید حق قصاص ساقط می شود و اولیاء دم نمی توانند پس از مرگ او مطالبه قصاص نمایند.

✓ مجازات شلاق: کیفر شلاق از انواع کیفرهایی است که هم در حدود و هم در تعزیرات از آن استفاده می شود. ✓ در حد زنا، کیفر تازیانه درباره اشخاص زیر به موردا اجرا گذارده می شود:

1 - زن و مرد آزاد، یعنی زانی و زانیه مجرد بوده و در عقد و زوجیت کسی در نیامده باشند

2 - کسی که با دختر صغیر یا زن دیوانه آمیزش کند

3 -- زنی که محصنه بوده و با کودک صغیری زنا کند

4- دیوانه ای که با زن شوهر داری نزدیکی کند

5- هرگاه زنی به عقد ازدواج شخصی در آمده ولی شوهرش با او آمیزش نکرده (غیر مدخوله) با شخص دیگری زنا کند

6- زنی مرد یا زنی که هر یک همسر دائمی دارد ولی به واسطه مسافرت یا حبس و مانند اینها به همسر خود دسترسی ندارد

7 - به پیرمرد و پیرزن که دارای شرایط احصان باشند قبل از رجم حد جلد جاری می شود.

✓ برخی دیگر از جرایم مستوجب حد شلاق عبارتند از:

1- خوردن مُسکر موجب حد است. حد شرب خمر برای مرد یا زن 80 تازیانه است، این مجازات در مورد افراد غیر مسلمان در صورتی اجرا می گوید که تظاهر به شرب خمر نمایند

2- قذف نسبت دادن زنا یا لواط است به شخص دیگری حد قذف برای قذف کننده مرد باشد یا زن 80 تازیانه است

3- قوادی عبارت از جمع و مرتبط کردن دو نفر یا بیشتر برای زنا یا لواط است. حد قوادی بر مرد 75 تازیانه و تبعید از محل به مدت 3 ماه تا یکسال است و برای زن فقط 75 تازیانه است.

*نکاتی در مورد اجرای مجازات تازیانه:

1 - هرگاه شخصی محکوم به چند حد شود اجرای آنها باید به ترتیبی باشد که هیچکدام از آنها زمینه دیگری را از بین نبرد.

2- در ایام بارداری و نفاس زن، حد قتل یا رجم بر او جاری نمی شود.

3- حد شرب خمر وقتی جاری می شود که محکوم از حال مستی بیرون آمده باشد.

4- چنانچه حاکم مصلحت بداند که در حال مرض حد جاری شود یک دسته تازیانه که مشتمل بر صد و ا حد باشد فقط یکبار به مجرم مریض زده می شود، از نظر فقهی به این دسته از تازیانه یا ترکه ضغث می گویند.

نک: کیفر اصلی در اسلام حد است و تعزیر عقوبتی ثانوی برای بزهکاران محسوب می شود.

✓ طبق مقررات قانونی زندان باز زندانی است بدون حفاظت و مأمور مراقب، که زندانی مدت محکومیت خود را در آن با اشتغال به کار و یا به خدمت می گذراند و حق خروج از زندان را ندارد و شبها در آسایشگاه استراحت می نماید.

✓ زندان باز مخصوص نگهداری زندانیان زیر است:

- 1- محکومان به جرائم غیر عمدی
- 2- محکومان به حبس های تعزیری تا 2 سال، پس از گذراندن یک چهارم مدت محکومیت در زندان نیمه باز.
- 3- محکومان به حبس های تعزیری بیشتر از 2 سال، پس از گذراندن یک دوم مدت محکومیت در زندانهای بسته یا نیمه باز.

4. محکومان به حبس دائم پس از گذراندن 5 سال از مدت محکومیت.

✓ محرومیت از حقوق اجتماعی زمانی به عنوان مجازات مورد حکم قرار می گیرد که :

اولاً: مجرم به مجازات تعزیری یا باز دارنده محکوم شده باشد.

ثانیاً: این مجازات فقط در جرائم عمدی قابل اعمال است.

ثالثاً: دادگاه می تواند محرومیت از حقوق اجتماعی را به عنوان تنبیه حکم تعزیری یا بازدارنده اعمال کند.

رابعاً: مدت محرومیت باید معین و متناسب با جرم ارتكابی و خصوصیات مجرم باشد.

* مجازاتهای مالی:

✓ عبارتست از ایجاد نقص در اموال مجرم که قانون به عنوان مجازات جرم ارتكابی مقرر می کند.

✓ انواع مجازات مالی: 1- جریمه یا جزای نقدی 2- ضبط و مصادره اموال

✓ جزای نقدی: عبارتست از اجبار محکوم به اینکه مبلغ مقدر در حکم دادگاه را به خزانه دولت واریز نماید.

✓ انواع جزای نقدی: 1

1- جریمه ثابت: جریمه ای که قانونگذار بدون توجه به نفعی که از جرم عاید مجرم شده و یا زیانی که در اثر

ارتکاب جرم به دیگران وارد شده مقرر می دارد. این جریمه ممکن است دارای حداقل و حداکثر باشد. 2

2- جریمه نسبی: جریمه ای که قانونگذار آن را به حسب مورد، معادل یا دو برابر و یا نصف ضرر ناشی از

جرم یا نفع حاصله از آن تعیین می کند. مثلاً در کلاهبرداری، ارتشاء و اختلاس

* مصادره یا ضبط دارایی:

1- مصادره عام: ضبط کلیه دارایی را گویند که گاهی از آن به اعدام مدنی یاد می شود.

2- مصادره خاص: عبارت از ضبط بخشی از دارایی، که در وقوع جرم مؤثر بوده است.

✓ مصادره خاص معمولاً یک نوع مجازات تکمیلی است.

نک: هر حکمی که در مورد مصادره و ضبط اموال از دادگاهها صادر شود ولو به میزان کم قابل تجدید نظر در دیوان عالی کشور است.

تفاوت های مجازات مالی با دیه:

1- در مورد جزای نقدی در صورت عدم پرداخت، محکوم می بایست مورد بازداشت قرار گیرد در حالی که دیه تبدیل به حبس نمی شود و از مقدار آن نمی کاهد.

2- مجازات مالی میزان مشخصی داشته ولی تغییر مقدار دیه و صرفنظر کردن از آن به تراضی طرفین و دستور دادگاه امکان پذیر است.

3- جزای نقدی به طرف مقابل دعوی پرداخت نشده و به صندوق دولت واریز می شود ولی مبلغ دیه مستقیماً به شخص مجنی علیه و یا اولیاء دم پرداخت می شود.

4- جزای نقدی با فوت مباشر ساقط می شود ولی دیه ساقط نمی شود.

5- جزای نقدی مورد عفو قرار می گیرد ولی دیه چون حق الناس است مورد عفو قرار نمی گیرد.

فصل دوم - اقدامات تأمینی و تربیتی

مبحث اول - سابقه تاریخی و مفهوم اقدامات تأمینی و تربیتی

✓ اقدامات تأمینی و تربیتی به وسایل و تدابیری اطلاق می شود کدر مورد افراد خطرناک مورد استفاده قرار می گیرد.

✓ از نخستین کسانی که از مفهوم پیشگیری یاد کرده و نقشه باز آموزی در ندامتگاه را طرح نمود افلاطون است ✓ تاریخ شروع بحث و بررسی در خصوص اقدامات تأمینی و تربیتی مصادف با پیدایش مکتب تحقیقی ایتالیایی است.

✓ آدولف پونس نویسنده کتاب دفاع اجتماعی، سپری شدن دوران مجازات را به عنوان تنها وسیله مبارزه با بزهکاری اعلام می کند.

✓ مارک آنسل بنیانگذار مکتب دفاع اجتماعی نوین معتقد است باید مجازاتها و اقدامات تأمینی و تربیتی را اختلاط داد و مطابق شخصیت مجرم عکس العمل مناسبی نشان داد.

✓ هدف از اقدامات تأمینی و تربیتی پیشگیری از وقوع جرائم و اجرای روشهای اصلاحی و خنثی ساختن خطرات احتمالی است.

* تفاوتهای بین مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی:

- 1- هدف از مجازات ارباب فرد مجرم است ولی هدف از اقدامات تأمینی پیشگیری از ارتکاب مجرم می‌باشد و برخلاف مجاز است جنبه پاداش یا تنبیه و سرکوبی ندارد.
- 2- در مجازات فرض وجود، ارتکاب جرم است و پایه و مبنای اقدامات تأمینی و تربیتی حالت خطرناک مجرم است.
- 3- در مجازاتها هر اندازه جرم ارتكابی مهمتر باشد نوع و مدت مجازات سنگینتر اعلام خواهد شد ولی در اقدامات تأمینی و تربیتی بیشتر به شخصیت مجرم توجه می‌شود.
- 4- اقدامات تأمینی علی الاصول، تابع قواعد اصل عطف به ما سبق نشدن، عفو عمومی و نیز تعلیق اجرای مجازات نیست.
- 5- اقدامات تأمینی ممکن است به تعداد حالتهاى مختلف اعلام شود ولی در مجازاتها اگر فرضاً شخصی مرتکب تعدد جرم شود فقط مجازات اشد اجرا می‌گردد.

مبحث دوم - انواع اقدامات تأمینی و تربیتی

- ✓ طبق ماده 1 قانون اقدامات تأمینی و تربیتی مصوب 1339، اقدامات تأمینی عبارتند از تدابیری که دادگاههای جلوگیری از تکرار جرم درباه مجرمین خطرناک اتخاذ می‌کند
 - ✓ طبق ماده 1 قانون اقدامات تأمینی، مجرمین خطرناک کسانی هستند که سوابق و خصوصیات روحی و کیفیت جرم ارتكابی آنان را درمضان ارتكاب جرم درآینده قرار دهد.
 - ✓ در جرم شناسی بالینی، حالت خطرناک حالتی است که بر اثر اقتوان عوامل جرم زا و تأثیر آن در یک فرد معین او را به ارتكاب جرم می‌کشاند.
 - ✓ اکثر حقوقدانان جرائم مهمه و جرائمی که دارای مجازات شدید است معرف حالت خطرناک می‌دانند.
 - ✓ طبق ماده 3 ق.ا.ت، اقدامات تأمینی سالب آزادی عبارتند از:
 - 1- نگاهداری مجرمین مجنون و مختل المشاعر در تیمارستان مجرمین
 - 2- نگاهداری مجرمین به عادت در تبعید گاه
 - 3- نگاهداری مجرمین بیکار و ولگرد در کارگاههای کشاورزی و صنعتی
 - 4- نگاهداری مجرمین معتاد به استعمال الكل و مواد مخدر
 - 6- نگاهداری اطفال در کانون اصلاح و تربیت
- نک: اشاره به مجرمین نیمه مسنول برای اولین بار در قانون اقدامات تأمینی بوده است.
- محکومین به تبعید حق مکاتبه و مراوده به خارج را ندارند مگر تحت نظر اولیاء موسسه تبعید .
- ✓ شخص تبعید شده از طرف دادگاه صادر کننده حکم می‌تواند به صورت مشروط آزاد شود و مدت آزادی مشروط 3 سال خواهد بود.

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com

چنانچه معتادان به موادمخدر بعد از انقضای مدت شش ماهه جهت ترک اعتیاد هنوز ترک ن کرده باشند به مجازاتهای زیر محکوم خواهند شد:

- 1- بار اول به 500 هزار تا یک میلیون ریال جریمه نقدی و 4 تا 12 ماه حبس
 - 2- بار دوم به یک میلیون تا چهار میلیون ریال جریمه نقدی و یک تا 3 سال حبس و اگر مرتکب از کارکنان دولت باشد انفصال دائم از خدمات دولتی می شود
 - 3- بار سوم به بعد، 2 تا 4 برابر مجازات بند 2 و 50 ضربه شلاق.
- ✓ کانون اصلاح و تربیت از 3 قسمت مجزا تشکیل می شود:
- 1- قسمت نگهداری موقت 2- قسمت اصلاح و تربیت 3- زندان
- ✓ واحد آموزش کانون از دو بخش تشکیل می گردد: 1- آموزش تحصیلی 2- آموزش فنی و حرفه ای.
- قسمت زندان کانون محل نگهداری آن دسته از مجرمینی است که سن آنها بالاتر از 15 سال تمام بوده و مرتکب جنابتی شده باشند و همچنین در مواردی که اخلاق و رفتار طفل موجب فساداخلاق اطفال دیگر شود به دستور دادگاه اطفال به قسمت زندان انتقال خواهد یافت.
- ✓ اقدامات تأمینی محدود کننده آزادی عبارتند از:
- 1- ممنوعیت از اشتغال به کسب یا شغل یا حرفه معین
 - 2- ممنوعیت اقامت در محل معین
 - 3- اخراج بیگانگان از کشور
- ✓ اقدامات تأمینی مالی و غیره عبارتند از:
- 1- ضبط اشیاء 2- ضمانت احتیاطی 3- بستن مؤسسه 4- محرومیت از حق ابوت و قیمومیت و نظارت 5- انتشار حکم
- ✓ ضمانت احتیاطی: اگر شخصی دیگری را تهدید به ارتکاب جرمی کرده و بیم آن رود که واقعاً مرتکب آن جرم گردد یا اگر شخصی که محکوم به مجازات جنائی یا جنحه گردیده صریحاً نظرش را بر تکرار جرم اظهار نماید ، دادگاه می تواند از او بخواهد تعهد کند که مرتکب جرم نگردد و وجه الضمان متناسب برای این امر بدهد . اگر ظرف دو سال از تاریخی که وجه الضمان سپرده مرتکب جرم گردد، وجه الضمان به نفع دولت ضبط می گردد والا به او یا قائم مقام قانونی او مستردخواهد گشت.

فصل سوم - کیفیاتی که در تعیین میزان مجازات مؤثر است

مبحث اول - جهات تخفیف مجازات

✓ گاهی جهات تخفیف مجازات توسط قانونگذار پیش بینی می گردد، این تخفیف ها تحت عنوان معاذیر قانونی نامیده می شوند. کیفیاتی نیز وجود دارد که در اختیار دادگاههاست و بنام کیفیات مخففه قضائی معروفند. اعمال این کیفیات زمانی است که بنا به دلایلی اجرای کیفر قانونی را برای فرد مرتکب جرم سنگین دانسته و تخفیف در مجازات را ضروری بدانند.

✓ معاذیر قانونی خود بر دو دسته اند:

1- معاذیر معاف کننده مجازات 2- معاذیر تخفیف دهنده مجازات

✓ تفاوت‌های بین معاذیر قانونی معاف کننده مجازات با علل رافع مسئولیت:

1- در معاذیر قانونی جرم از نظر عناصر متشکله به طور کامل تحقق یافته منتهی با توجه به سیاست کیفری، مرتکب جرم از مجازات معاف می گردد. لذا معاذیر قانونی فاقد جنبه عمومی بوده و تنها مربوط به یک مورد خاص می باشد.

2- علل رافع مسئولیت موجب رفع تقصیر و زوال مسئولیت از متکب فعل است، در حال که معاذیر قانونی به هیچ وجه باعث زوال تقصیر و مسئولیت نشده بلکه به جهت ملاحظاتی از مجازات معاف می شود.

3- معافیت از مجازات به علت عذر قانونی در شأن دادگاه است و نه رئیس حوزه قضایی و او تنها می تواند پیشنهاد معاف از مجازات را به دادگاه بدهد.

✓ انواع کیفیات مخففه:

1- گذشت شاکی یا مدعی خصوصی

2- راهنماییهای متهم در شناختن شرکاء و معاونان جرم

3- اوضاع و احوال خاصی که متهم تحت تأثیر آنها مرتکب جرم شده است

4- اقرار متهم در مرحله تحقیق

5- وضع خاص متهم و سابقه او.

نک: اعمال کیفیات مخففه فقط در جرائمی که مجازات تعزیری و یا باز دارنده دارد تجویز شده و در سایر جرائم قابلیت اجراء ندارد.

* جهات تشدید مجازات :

تشدید مجازات در صورتی امکانپذیر است که این مجازات از طرف خود قانونگذار پیش بینی شده باشد و دادرس دادگاه نمی تواند به میل و اختیار خود مجازات جرحی را تشدید نماید.

✓ کیفیات مشدده به دودسته تقسیم می شوند:

1- کیفیات مشدده عینی و شخصی 2- کیفیات مشدده عمومی و خصوصی

✓ جهات عینی و جهات شخصی: جهت عینی کیفیاتی هستند که در یک جرم بخصوصی وجود داشته و این عوامل باعث می گردند که ارتکاب جرم خطر بیشتری برای افراد جامعه به وجود آورد. کیفیات مشدده شخصی کیفیاتی هستند که در شخص مرتکب جرم وجود دارد و همین امر باعث تشدید مجازات او می گردد.

✓ جهات عام و جهات خاص: جهات عام جهاتی هستند که نسبت به تمام جرائم یا لاقلاً به دسته معینی از جرائم قابلیت اجرا دارد. اصولاً این کیفیات مشدده در مورد تکرار و تعدد جرم پیش بینی شده جهات خاص جهاتی هستند که مربوط به یک جرم خاص و یا جرائم معینی می گردند.

✓ تعدد جرم: یکی از جهات تشدید مجازات تعدد جرم است. قاعده تعدد جرم در مورد شخصی اعمال می شود که مرتکب چند جرم جداگانه شده که ممکن است متفاوت یا غیر متفاوت باشند و نسبت به هر یک از جرائم ارتكابی رسیدگی به عمل نیامده.

✓ برای اثبات تعدد جرم شرایطی لازم است:

1- مجرم واحد بایستی مرتکب جرائم متعدد شده باشد.

2- تعدد جرم زمانی مصداق پیدا می کند که مرتکب جرم برای جرم ارتكابی اولیه هنوز محکومیت پیدا نکرده باشد.

✓ انواع تعدد جرم:

1- تعدد معنوی یا اعتباری 2- تعدد مادی یا واقعی

✓ تعدد معنوی یا اعتباری: هرگاه فعل واحد دارای عناوین متعدد مجرمانه بوده یا عمل واحد متضمن چند وصف جزایی باشد، تعدد معنوی یا اعتباری است. مانند اینکه راننده ای در اثر تصادف با وسیله نقلیه اش باعث ایجاد جرح و قتل و ضرب شود.

✓ تعدد مادی یا واقعی: و آن زمانی است که کسی مرتکب چند جرم جداگانه شده باشد طوری که برای هر یک از آنها در قانون مجازاتی تعیین شده باشد. مثلاً چند فقره سرقت و یا رانندگی بدون پروانه منتهی به قتل غیر عمد. ✓ اگر کارمندی مبلغی در چند نوبت از کسی رشوه بگیرد تعدد جرم نخواهد بود.

✓ طبق ماده 46 ق.م.ا، در جرائم قابل تعزیر، هرگاه فعل واحد دارای عناوین متعدده جرم باشد، مجازات جرمی داده می شود که مجازات آن اشد است.

✓ تکرار جرم: وضعیت مجرمی است که سابقه محکومیت جزایی داشته و مجدداً مرتکب جرم شده باشد. شرط تحقق تکرار جرم این است که مجرم لااقل یک محکومیت قطعی قبلی داشته باشد.

✳ تفاوت‌های بین تعدد جرم و تکرار جرم:

1- در تکرار جرم مرتکب قبل از ارتکاب جرم ثانوی یک محکومیت قطعی یافته است ولی در تعدد جرم اول تعقیب نشده و یا به محکومیت قطعی منجر نشده است.

2- در تعدد جرم تمام جرائم ارتکابی باید مورد مجازات قرار گیرند ولی در تکرار جرم تنها یک عمل ارتکابی مورد مجازات واقع می‌شود.

3- مرتکب تعدد جرم یک مجرم اولیه محسوب می‌شود ولی اگر مجرم قبلاً محکومیت جزایی داشته باشد تکرار کننده جرم است.

✓ تکرار جرم خاص: گاهی مجرم به دفعات مرتکب جرم خاصی می‌شود، مثلاً مرتبک چند بار کلاهبرداری می‌شود، در این حالت چون مجرم عادت به ارتکاب جرم خاص پیدا کرده مجازات او سنگینتر می‌شود.

فصل چهارم - سقوط مجازات و زوال آن

مبحث اول - تعلیق مجازات

متوقف ساختن مجازات کسی که به کیفرهای تعزیری و بازدارنده محکوم شده است، تا چنانچه در مدت معینی پس از آن مرتکب جرم دیگر نگردد و از دستورات و الزامات و قیودی که دادگاه برای او در نظر می‌گیرد تبعیت کند مجازات او کن لم یکن تلقی می‌گردد.

✳ شرایط ماهوی تعلیق اجرای مجازات:

1- محکومیت از نوع تعزیری یا بازدارنده باشد.

2- عدم سابقه محکومیت قطعی محکوم علیه به مجازاتهای زیر:

الف- محکومیت قطعی به حد ب- محکومیت قطعی به قطع یا نقص عضو ج- محکومیت قطعی به مجازات

حبس به بیش از یک سال د- محکومیت قطعی به جزای نقدی بیش از 2 میلیون ریال ه- محکومیت

قطعی 2 بار یا بیشتر به علت جرم های عمدی

3- استحقاق محکوم

✳ شرایط شکلی تعلیق اجرای مجازات:

1- مقارن بودن صدور حکم محکومیت با قرار تعلیق اجرای مجازات

2- اعلام ضمانت اجرای تخلف از مقررات تعلیق

3- تعیین مدت معین

نک: حکم قطعی را که دادگاه صادر کرده است نمی توان به موجب قرار بعدی تعلیق نمود و تعلیق اجرای حکم به موجب رأی یا قرار مؤخر فاقد مجوز قانونی است.

✓ مدت تعلیق مجازات از 2 تا 5 سال می باشد و دادگاه باید مدتی را که از حداقل و حداکثر تجاوز نکند تعیین نماید. دادگاه در صورت احراز شرایط تعلیق، می تواند مجازات حبس را کاملاً تعلیق نماید و نه قسمتی از آن را. بنابراین تعیین حبس منجز و معلق برای یک عمل مجرمانه مخالف قانون است.

✓ وفق مقررات ماده 26 ق.م.ا، در مواردی که جزای نقدی با دیگر تعزیرات همراه باشد جزای نقدی قابل تعلیق نیست.

✓ جرائم ممنوع التعلیق عبارتند از:

- 1- مجازات کسانی که در وارد کردن، ساختن و فروش مواد مخدر اقدام می کنند.
- 2- کسانی که به جرم اختلاس یا ارتشاء یا کلاهبرداری یا جعل یا خیانت در امانت یا سرقت غیر حدی محکوم می شوند.
3. کسانی که به نحوی از انحاء با اعمال مستوجب حد معاونت می نمایند.

✓ طبق ماده 31 ق.م.ا، تعلیق اجرای مجازاتی که با حقوق الناس همراه است، تأثیری در حقوق الناس نخواهد داشت و حکم مجازات در این موارد با پرداخت خسارت به مدعی خصوصی اجراء خواهد شد.

✓ دوران تعلیق اجرای مجاز در دو حالت خاتمه می یابد:

- 1- انقضای مدت تعلیق
- 2- فسخ تعلیق

نک: فسخ تعلیق باید توسط دادگاه صادر کننده حکم تعلیق و یا دادگاه جانشین صورت گیرد در غیر این صورت فسخ تعلیق فاقد اثر خواهد بود.

مبحث دوم - آزادی مشروط

گاه ی مجرم قبل از خاتمه دوران محکومیت اصلاح شده و دیگر به فکر ارتکاب جرم نمی افتد و لذا دیگر نیازی نیست که مجرم بقیه مدت محکومیت را در زندان سپری کند و شایسته است که زندانی به صورت مشروط آزاد شود و اگر در دوران آزادی مرتکب جرم جدیدی نشود آزادی او قطعی خواهد بود والا مجدداً روانه زندان خواهد شد

✳ جهات افتراق آزادی مشروط و تعلیق مجازات:

1- در تعلیق مجازات با خاتمه مدت تعلیق، محکومیت تعلیقی بی اثر محسوب و از سجل کیفری محکوم علیه محو میشود ولی در آزادی مشروط با قطعی شدن آزادی همچنان محکومیت ذکر شده در سجل کیفری منعکس و باقی می ماند.

2- تعلیق مجازات در چهار چوب قرار و آزادی مشروط در چهار چوب حکم می باشد.

3- صدور قرار تعلیق از وظایف صرف دادرس دادگاه است ولی صدور حکم آزادی مشروط منوط به پیشنهاد سازمان زندانها و تأیید دادستان و صدور حکم توسط دادگاه است.

✓ شرایط ماهوی اعطای آزادی مشروط:

- 1- عدم وجود سابقه محکومیت
 - 2- اجرای قسمتی از مجازات زندان
 - 3- حسن اخلاق و رفتارها
 - 4- عدم تکرار جرم
 - 5- پرداخت ضرر و زیان مدعی خصوصی
- ✓ در مورد محکومیت حبس توأم با جزای نقدی، زمانی محکوم می تواند از آزادی مشروط بهره مند شود که جزای نقدی را پرداخت یا ترتیبی برای پرداخت آن داده شده باشد.
- ✓ طبق ماده 40 ق.م.ا، مدت آزادی مشروط بنا به تشخیص دادگاه کمتر از یکسال و زیادتر از پنج سال نخواهد بود.

مبحث سوم - عفو

- ✓ طبق ماده 24 ق.م.ا، عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی پس از پیشنهاد رئیس قوه قضائیه با مقام رهبری است.
- ✓ تهیه مقدمات و تشریفات عفو بر عهده کمیسیون عفو و بخشودگی است.
- پیشنهاد عفو بر حسب مورد از طرف مرجع قضایی عمومی یا دادسرای نظامی و شورای سرپرستی زندانهای کشور به عمل می آید.
- ✓ در مورد جرائم قابل عفو، در صورتی که مجازات حبس باشد باید مجازات در حال اجراء باشد و از حبس دائم دو سال و از حبس طویل المدت یکسال و از حبس کوتاه مدت 6 ماه اجراء شده باشد.

منابع

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com